
Vertekende beelden

Nog steeds sprekend over de '40-ers' noteert Caljé: H. Wijbelingh 'pakte het in deze malaise anders aan. Hij trok na zijn proponentsexamen eerst drie jaar uit voor zijn dissertatie. Toen die af was werd hij meteen beroepen. Dat gold ook voor Jan Leemhuis, maar die promoveerde al in drie maanden' (299). In werkelijkheid verliep beider weg naar de kansel anders. Leemhuis, een jongere broer van de al genoemde A. Leemhuis, startte nadat hij in juni 1844 zijn kandidaats had behaald meteen met de doctoraalstudie. In mei 1845 behaalde hij het doctorale examen en in februari 1847 de graad van *doctor theologiae*. Toen hij vervolgens op 5 mei 1847 voor het proponentsexamen slaagde, was hij amper 25 jaar. Bij hem geen enkele aanwijzing van malaise, noch voor promotiestudie als tijdsvulling; eerder betreft dit een slimme jongen, die zijn zaakjes goed plande. Geen wonder dus dat hij al op 9 januari 1848 op een eigen kansel stond; een jaar later was hij getrouwd; hij bracht het uiteindelijk tot kerkbestuurder in Noord Holland. Wijbelingh behaalde in mei 1845 zijn kandidaats en deed in juni 1846 als 23-jarige doctoraal. Wat er daarna gebeurde is onduidelijk. Zeker is, dat hij pas op 23 april 1851 zijn proponent deed. Hoewel Wijbelingh zich evenals Broese in september 1852 bij de Groninger predikantenvereniging liet introduceren, kwam hij, ook na steun van de minister, niet aan de bak. Mogelijk speelde zijn vrijgezellenstatus een rol.⁵⁹ Tijdens het wachten op een kansel moet Wijbelingh aan een proefschrift zijn begonnen. Op 17 januari 1854 liet hij zich opnieuw inschrijven in het Groninger album; de promotie vond twee dagen later plaats. Negen dagen daarna werd hij bevestigd als predikant. Vooral beide laatste exempels laten zien hoe gevaarlijk het is om snel een verband te leggen tussen een algemene, uitwendige malaise en individuele levens. Bij Leemhuis valt dit verband gewoon niet hard te maken; bij Wijbelingh moet er ook sprake zijn geweest van een persoonlijke, inwendige malaise. Bovendien wordt het begrip malaise te gemakkelijk als verklaring ingevoerd. Hier wreekt zich dat Caljé, die veel spreekt over de cyclische overproductie oftewel *Akademiker-Zyklus* bij theologen (189, 277, 296v., 299-302, 354, 363), nergens de curve van beschikbare proponenten nauwkeurig heeft berekend.

Onder het hoofd 'vertekende beelden' breng ik ook de derde doctorandus van de lichte 1839/40: B.F. Brugsma (imm. 5 september 1840), die op december 1844 zijn kandidaats deed, in mei 1846 proponent werd, op 20 juni van dat jaar als 24-jarige zijn doctoraal behaalde en in juni 1849 predikant werd.⁶⁰ Caljé vermeldt hem slechts in het voorbijgaan als afkomstig uit de 'gezetene burgerij', bij de terechte constatering dat wat wachttijd op een beroep betreft, niet-predikantszonen gemiddeld gelijk stonden

⁵⁹ H. Wijbelingh, die pas in 1862 zou huwen, stond met o.m. B.J. Broese op het tiental dat op 1 nov. 1852 door de minister voor de nieuwe hulppredikerspost te Nieuw Buinen werd opgemaakt; Arch. MvE 1627, no. 30.

⁶⁰ Zie voor de beide anderen: boven, p. 41 v.